

зробити, дорослий підказує окремі речення. За рік молодшим дошкільникам (3-4 роки) слід розповісти 8-10 нових казок. Старших дошкільників не задовольняє часте повторення одних і тих же казок, тому їм рекомендують читати значно більше – до 25-30 на рік. Казка, як правило, розповідається або читається один раз, після чого дорослий звертається із 5-6 запитаннями за змістом казки. Старші дошкільники самостійно розповідають знайомі казки не рідше як двічі на місяць на прохання дорослого. Така робота активізує мовлення дітей, вчить дитину логічно і послідовно передавати зміст прослуханих художніх творів.

Діти дошкільного віку надзвичайно легко запам'ятовують вірші. Швидкість і легкість запам'ятовування – вікова особливість дошкільників. Щоправда, в більшості сімей вірші вивчаються випадково, без врахування віку і дитячих запитів. На жаль, є частина сімей, в яких з дітьми зовсім не вивчають віршів. Які ж вірші слід заучувати з дошкільниками, скільки віршів можна вивчити з малюком? Діти 3-4 років протягом року повинні вивчити 10-12 віршів, у віці 5-6 років – 12-16 віршів. Під час заучування віршів слід дотримуватись певних правил [6].

Молодшим дошкільникам дорослі читають вірш 3-4 рази і пропонують повторити. Рекомендується супроводжувати читання вірша діями і наочністю.

З дітьми 5-6 років вірші вивчаються за таким планом: читання вірша дорослими двічі, бесіда за змістом вірша (3-4 запитання), повторне читання вірша дорослим, читання вірша дитиною. Не рекомендують вивчати вірш за окремими строфами. Дитина повинна сприймати вірш у цілому, від початку і до кінця. Батькам слід вимагати від дитини прочитати увесь вірш, а в разі потреби підказати слово чи навіть рядок.

Якщо дитина буде відповідати своїми словами, дорослий повторює відповідь словами твору. Після запитань вірш читають ще один раз і пропонують малюку розповісти. З ранніх років батьки мають привчати читати вірші голосно, чітко, виразно, але без зайвої артистичності і жестів. Не варто вимагати

від дитини приймати відповідну позу «артиста», вірші слід читати спокійно, невимушено. Чим більше дошкільник знає віршів, тим багатша його мова, тим частіше він помічає прекрасне в повсякденному житті.

Висновок. Отже, дослідження показують, що у дітей, яким читають книжки, починають розвиватися мовлення та інтелектуальні здібності в більш ранньому віці, ніж у дітей, яким не читають. Більше того, у таких дітей дані здібності продовжують прогресувати і розвиватися набагато швидше. Це розвиток здібностей триває, поки дорослі, витрачаючи певний час, читають дітям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бозуш А. М. *Розвиток мови дошкільників у сім'ї* / Бозуш А. М. – К.: Радянська школа, 1975.
2. Синиця І. О. *Психологія усного мовлення* / І. О. Синиця. – К.: Радянська школа, 1974 – 206 с.
3. Выготский Л. С. *Обучение и развитие в дошкольном возрасте* / Л. С. Выготский. – М.: Издательский дом Шалвы Амонашвили, 1996 – 234с.
4. Гвоздев А. Н. *Развитие словарного запаса в первые годы жизни ребенка* / А. Н. Гвоздев. – Саратов: Куйбышев. фил., 1990 – 102 с.
5. Соботович Є. Ф. *Концепція загальномовленневої підготовки дітей до навчання* // *Дефектологія*. – 1997. – № 1.
6. Бозуш А. М. *Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації* // *Дошкільне виховання*. – 1999. – №6.

УДК 376.36

М. О. Гордієнко

магістрант спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»,

А. І. Кравченко

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри логопедії
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

РОЗВИТОК ТА СТАНОВЛЕННЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РИТМІКИ

У даній статті розглядається значення логопедичної ритміки в системі корекції мовленнєвих розладів, подаються відомості про досягнення науковців у вивченні поняття логопедичної ритміки, а також про її сучасний стан і структурні елементи.

В статті розглядається значення логопедичної ритміки в системі корекції мовних порушень, повідомляються дані про досягнення учених в вивченні поняття логопедичної ритміки, а також про її сучасний стан і структурні елементи.

In this article discusses the problem of importance in the system logopedic rhythmic correction of speech disorders, historical information achievements of scientists in study concepts logopedic rhythmic. There are give information on the current status logopedic rhythmic and structural elements.

Ключові слова: ритм, заняття з ритміки, музика, мовлення, логопедична ритміка, рух, виховання ритму.

Ключевые слова: ритм, ритмическое занятие, музыка, речь, логопедическая ритмика, движение, воспитание ритма.

Key words: rhythm, rhythmic activity, music, speech, logopedic rhythmic, movement, education of rhythm.

Постановка проблеми. Логопедична ритміка - це система рухових вправ, під час виконання яких рухи поєднуються з вимовлянням спеціального мовленнєвого матеріалу, один з методів корекційної роботи при різних розладах, перш за все при мовленнєвих [3].

На сьогодні кількість дітей із складними мовленнєвими вадами значно збільшується, і використання лише традиційних методик їх корекції не завжди дає бажаний результат. Тому, крім традиційних логопедичних методик корекції мовленнєвих розладів, треба широко використовувати такий ефективний метод, як логопедична ритміка.

Взаємозв'язок руху і мовлення підтверджений у працях таких учених, як В. М. Бехтерев, І. П. Павлов, М. М. Кольцова, В. А. Гіляровський.

Логопедична ритміка формує в дітей знатність через кінестетичні відчуття фіксувати образ вимови шляхом уточнення вимовної диференціації звуків. У процесі виконання логоритмічних вправ встановлюється зв'язок між слуховим сприйманням звуків, зоровим образом, його артикуляційним укладом і руховими відчуттями.

Логоритміка також сприяє розвитку темпу і ритму мовлення, тривалості видиху, просодичного аспекту мовлення,

формуванню фонематичного слуху, корегуванню звуковимови та складової структури слова

Сучасні фахівці логопедичну ритміку розглядають як дієвий засіб впливу на різноманітні розлади психомоторних, сенсорних функцій у осіб з мовленнєвими патологіями (за допомогою системи рухів, поєднаних із музикою і словом) [6].

Доступність логоритміки, її захоплива ігрова форма, цікавий за змістом музично-мовленнєвий матеріал створюють позитивний емоційний настрій і стимулюють потребу дітей у спілкуванні, не тільки розвивають основні музично-ритмічні навички, але й сприяють корекції розладів загальної моторики, а головне, подоланню мовленнєвого недорозвинення дітей.

Мета статті: висвітлення шляху становлення логопедичної ритміки та її значення для подолання мовленнєвих розладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значення логоритмічних вправ для дітей-логопатів дошкільного віку підкреслювали чимало дослідників, зокрема В. А. Грінер, Р. Л. Бабушкіна, Н. А. Власова, А. Е. Воронова, Ю. А. Флоренська. Значний внесок у вивчення даної проблеми зробила Г. А. Волкова, опублікувавши посібник «Логопедична ритміка» (2002), а також Г. Р. Шашкіна, автор навчального посібника «Логопедична ритміка для дошкільників з мовленнєвими розладами» (2005).

Виклад основного матеріалу дослідження. Фізичні вправи під музику були відомі ще з часів Давнього Єгипту. Греки, араби, римляни використовували музичний ритм з метою фізичного оздоровлення організму.

На межі XIX-XX століть у різних країнах Європи практично водночас з'явилися дослідження щодо питань ритму і ритмічного виховання. Особливо відомими в цій галузі стали теоретичні та практичні положення з даної проблеми педагогів, науковців, музикантів: М. А. Римського-Корсакова, Е. Жака-Далькроза, Б. М. Теплової, Н. Г. Александрової та ін. Було встановлено, що в усіх біологічних системах час представляється ритмічною активністю, яка регулює енергетичний обмін, що підтримує життя

(день – ніч, зима – літо) [2].

Точкою відліку для ритмічного виховання в Російській Імперії можна вважати 1912 рік, коли Е. Жак-Далькроз, професор Женевської консерваторії, приїхав до Санкт-Петербурга і прочитав 6 лекцій про ритм. За допомогою музики та руху Е. Жак-Далькроз вирішував завдання виховання ритму спочатку в музикантів, а потім у дітей, починаючи з дошкільного віку. У процесі роботи у вихованців розвивалися музичний слух, пам'ять, увага, почуття ритму, пластична виразність рухів (Жак-Далькроз, 1913). Формотворчим началом у комплексі вправ вважалася музика. Ідеї Е. Жака-Далькроза потрапили на благодатний ґрунт, оскільки його учениці Н. Г. Александрова і В. А. Грінер широко пропагували метод ритмічного виховання, націлений на боротьбу з аритмією, яка справляє руйнівний вплив дії на психофізичний розвиток і суспільне життя людини.

З 30-х років ХХ століття у лікувальних установах почала застосовуватися лікувальна ритміка. Під керівництвом В. А. Гіляровського в 1929 році в лікарні для нервово і психічно хворих була впроваджена особлива система занять (Гіляровський, 1959), які проводила В. А. Грінер. З'ясувалося, що ритміка позитивно впливає на моторику і регулює поведінку хворого, а також дає можливість простежити за динамікою хвороби й отримати додатковий матеріал до клінічної картини на даний період, тому що стан моторних функцій нервово і психічно хворих має діагностичне значення. Згодом В. А. Гіляровський увів заняття з лікувальної ритміки в логопедичну практику, організувавши групи для дітей дошкільного віку, які страждали на заїкання.

З огляду на те, що провідне місце в корекції мовленнєвих розладів посідає слово, почав активно формуватися окремий напрям - логопедична ритміка. Протягом довгого часу це відгалуження лікувальної ритміки функціонувало як допоміжний прийом під час лікуванні логоневрозів. В. А. Грінер і Ю. А. Флоренська в ході дослідження даного питання обґрунтували низку принципів роботи із заїкуватими пацієнтами, зібрали корекційний дидактичний матеріал та

акцентували увагу на тому, що логопедична ритміка істотно відрізняється від методики ритмічного виховання, оскільки у структурі вправ особливе місце посідає слово [5].

Згодом, уже у 40-ті роки, завдяки згаданим вище дослідникам, логопедична ритміка стала складовою комплексного впливу на хворих із афазією (Флоренская, 1941). Зміст висловлювання передається словами, але його емоційність, суб'єктивну значущість відображає музичний кістяк. Голосові реакції тісно пов'язані з мімікою і пантомімікою. Таким чином, музичне мовлення (його просодичні компоненти) та пантоміміка, підпорядковуючись інтелектуальній і соціальній функціям, також використовуються для донесення змісту і взаємного спілкування [1].

У 1960 році В. І. Рождественська в праці «Виховання мовлення заїкуватих дошкільнят» підкреслила значення ритму вироблених рухів для нормалізації мовлення і вправ на поєднання слова з рухом. До логопедичної практики цей прийом увійшов під назвою «мовлення з рухами». У той же час у Польщі логоритміст А. Розенталь теж увів елементи ритмопластики в логопедичну роботу з дітьми, які заїкаються. Підґрунтя терапевтичної програми склало «живе» слово в поєднанні з цілим комплексом тілесних реакцій на сприйняття музичного ритму.

У 1978 році в Любліні побачив світ підручник «Логоритміка». Його автор Е. Кілінська-Евертовська наголошувала, що дидактичний метод Е. Жака-Далькроза, визнаний у всьому світі, дозволяє розвивати у дітей активність, увагу, інтелект і вразливість. Рухи виконуються довільно, вони ніби «впливають» з музики, а це робить ритмічні вправи доступними для всіх дітей незалежно від їх інтелектуального, моторного і фізичного розвитку. Отже, ритміка формує в дітей почуття ритму та музичності і може широко застосовуватися в реабілітації та терапії різних розладів і захворювань [5].

Завдяки істотному внеску Г. А. Волкової у 80-х роках ХХ століття логопедична ритміка виділилася як наука. Дослідниця Г. А. Волкова розширила сферу її застосування,

запропонувавши конкретні методичні рекомендації для комплексної корекції таких мовленнєвих розладів, як дислалія, алалія, ринолалія, дизартрія, афазія, порушення голосу.

Новоутворене відгалуження лікувальної ритміки – логопедична ритміка посіло своє місце поряд з іншими розділами логопедії та корекційної педагогіки. Однак найбільш вагомшою логопедична ритміка залишалася, як і раніше, в комплексі заходів з подолання заїкання.

Г. А. Волкова, розвиваючи ідеї В. А. Грінера і Н. С. Самойленко (1941), рекомендує використовувати в логопедичній роботі з корекції немовленнєвих і мовленнєвих функцій такі засоби логопедичної ритміки: ввідні вправи; вправи на розвиток дихання, голосу й артикуляції; вправи, що сприяють регуляції м'язового тону; вправи, що активізують увагу; підрахункові вправи; мовленнєві вправи без музичного супроводу; вправи, що формують почуття музичного розміру або метра; вправи, на формування чуття музичного темпу; ритмічні вправи; спів; гру на музичних інструментах; вправи для розвитку творчої ініціативи; заключні вправи.

Включення занять із логопедичної ритміки до комплексу заходів з подолання мовленнєвих вад у дошкільників відкриває додаткові можливості для їх успішного розвитку і навчання. Різноманіття засобів логопедичної ритміки сприяє розв'язанню таких завдань: розвитку мовлення, оптико-просторових, слухових, рухових функцій, праксису, тактильного гнозису, пізнавальних і творчих здібностей, музично-ритмічного чуття, емоційно-вольової сфери, тобто вихованню всебічно розвиненої особистості [3].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, логопедична ритміка пройшла довгий період становлення. Вона є дієвим засобом подолання мовленнєвих розладів, що довели багато вчених із різних країн. У наш час логопедична ритміка все частіше використовується в різних реабілітаційних методиках як один із самостійних засобів корекційного впливу.

Завдяки логоритмічним заняттям

здійснюється цілеспрямоване формування особистості шляхом впливу на неї музики і ритму з метою виховання пізнавальної, вольової й емоційної сфер, що дуже важливо для дітей-логопатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабушкина Р. Л. Логопедическая ритмика. Методика работы с дошкольниками, страдающими общим недоразвитием речи / Р. Л. Бабушкина, О. М. Кислякова // под ред. Г. А. Волковой. – СПб.: КАРО 2005. – 176 с.
2. Басов М. Я. Движения под музыку / М. Я. Басов // Избранные психологические произведения / М. Я. Басов – М. Изд. центр «Академия», 1975.– 178 с.
3. Волкова Г. А. Логопедическая ритмика: Учеб. для студ. высш. учебных заведений / Г. А. Волкова. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 272 с.
4. Воронова А. Е. Логоритмика для детей 5-7 лет : Занятия и упражнения / А. Е. Воронова – М.: Творческий центр «Шаг за шагом», 2010. –144 с.
5. Новиковская О. А. Логоритмика для дошкольников в играх и упражнениях / О.А.Новиковская. – СПб.: Корона Принт, 2009. – 246 с.
6. Шашкина Г. Р. Логопедическая ритмика для дошкольников с нарушениями речи: учеб. пособие для студ. высш. пед.учебн. заведений / Гульнара Рустэмовна Шашкина. – М.: Изд. центр «Академия», 2005. – 192 с.

УДК 376.3

Л. А. Громова

учитель-логопед

ООО «Центр развития ребенка Росток»,
г. Москва

СООТНОШЕНИЕ ЯЗЫКОВЫХ И НЕЯЗЫКОВЫХ КОМПОНЕНТОВ В СТРУКТУРЕ РЕЧЕМЫСЛИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ У ДОШКОЛЬНИКОВ С ТЯЖЁЛЫМИ НАРУШЕНИЯМИ РЕЧИ

В статье рассматривается одна из актуальных проблем теории и практики современной логопедии: формирование речемыслительной деятельности дошкольников с системными нарушениями речи, что приобретает особую значимость в связи с дальнейшим школьным обучением и социализацией в обществе лиц с тяжёлой речевой патологией.